

Óli Jacobsen

Fiskivinnusøga: FØROYINGAR VIÐ ITALIENSKUM TROLARUM

Føroyskir fiskimenn hava ongantíð bakkað fyri at royna nýggjar avbjóðingar. Ein av teimum var við italienskum trolarum í Barentshavinum seinast í 1930-árunum.

Fyri kortum høvdu vit eina frásøgn um eiðismannin Poul Carl Poulsen og hansara sjólív. Tað varð gjørt í samstarvi við abbason hansara, Poul Heine Kamban. Hetta førði til eitt gevandi samband okkara millum, har vit hava kunnað dugna hvørjum øðrum í søguskrijving. Eitt úrslit er henda greinin.

Pápi Poul var føroyingur, Hans Marius Kamban, kallaður Mara.

Poul hevur skrivað søguna hjá pápanum, sum royndi mangt og hvat á sjónum. Hann var eisini ein partur av okkara fiskivinnusøgu, tá ið føroyskir fiskimenn vóru við italienskum trolarum í Barentshavinum seinast í 1930-árunum.

Byrjaði við Smirli

Mara var føddur í 1919. Hann var yngstur av sjeystkjum. Pápin, Hanus Kamban, var úr Skúvoy, og mamman, Maria, var av Ziskaættini í Havn. Tey búsettust í Havn.

Í 1935 fór Mara við Smirli sum messudrongur. Men hetta var bara innanoyggja sigling, og Mara vildi uppliva meira enn tað.

Í 1936 fór hann til Grønlands sum messudrongur við tí stóra móðurskipinum hjá Christian Holm Jacobsen, Ananu. Manningin var ikki færri enn 160. Tá var hann saman við tí 96 ára gamla Sverra Mortensen av Argjum. Teir vóru báðir við, tá ið Anana seinni fór í farmasigling út í heim. Søgan um Ananu er fyrr lýst í FF-blaðnum.

Italia kemur inn í myndina

Sjóhugurin var stórur. Tiskil fór Mara 18 ára gamal í 1938 sum messudrongur við einum italienskum trolara í Barentshavinum.

Hetta er ein partur av føroyskari fiskivinnusøgu. Føroyingar høvdu um hesa tíðina selt saltfisk

til londini við Miðalhavið í mong ár, eisini til Italia. Teir høvdu síðan 1910 havt eitt gott samstarv við Gismondi fyrirkuna, har stjórin var Ricardo Gismondi. Undir fyrra heimsbardaga var stígur komin í samstarvið, men tað varð tikið upp aftur í 1921, tá ið fyrirkuna keypti 300 tons av saltfiski úr Føroyum. Fiskurin hevði góða góðsku, tí var sama nøgd keypt í 1922. Eftir hetta keypti Gismondi størri og størri nøgdir av fiski og í 1936 var nøgdin komin upp á 7.000 tons.

Trolaraætlanin

Gismondi seldi eisini fisk til Grikkaland til góðar prísir. Tí hevði hann eisini áhuga fyri at víðka samstarvið við føroyingar til ikki bara at keypa fiskin, men eisini til at veiða og virka hann.

Gismondi hevði tí ætlanir um at hava 5-9 trolarar, sum skuldu hava stóð í Havn, har fiskurin skuldi landast. Sagt varð, at hesir trolarar skuldu vera væl útgerðir og skuldu bara vera um 13 ára gamlir. Samstundis bjóðaði fyrirkuna sær at flyta føroyskan saltfisk bíliga til Italia við italienskum farmaskipum og at flyta salt bíliga til føroyska flotan úr Italia. Eisini vildi fyrirkuna gjalda góða leigu fyri økir á landi til goymslu av salti og koli, sum skipini høvdu brúk fyri. Útgerðarstøðin var ætlað at hava pláss fyri 2.000 t. av koli og 2.000 t. av salti.

Hvør trolari skuldi hava eina manning upp á 25 mans. 14 av teimum skuldu vera føroyingar, millum hesar skuldu eisini vera skiparin. Hetta vildi geva nógvum fiskimonnum arbeiði.

Fyrirkuna metti, at hvør trolari skuldi leggja eftir seg kr. 40.000 í lønum í Føroyum. Hetta var í eina tíð, tá ið tímalønin var um 50 oyru. Hetta var ein stór upphædd

tá í tíðini.

Stjórin Ricardo Gismondi kom í 1937 sjálvur til Føroya at samráðast við føroyingar, sum mettu at henda ætlan fór at fáa stóran týðning bæði fyri føroyska búskapin og fyri tað stóra arbeiðsloysi, sum var tá í hesi krepputíð sum var.

Hetta mál varð viðgjørt á lögtingi, sum einmælt tók undir við at geva fimm trolarum hetta loyvi og at heita á danska forsætismálaráðharran Thorvald Stauning um at fáa loyvi til at seta hesa verkætlan í verk við útgerðarstøð í Føroyum. Poul Niclasen, lögtingsmaður og landstingsmaður, var millummaður í hesum samráðingum.

Fakfeløgini á sjógvi og landi stuðlaðu eisini hesi ætlan, men reiðarafelagið og táverandi fiskasølan, Føroya Fiskaexport, mæltu frá. Víst varð á, at sovæl Ísland sum Noreg høvdu avvíst ætlanum sum hesum, sum kundu vera

Marius Kamban. Hann fór í 1938 við italienskum trolara í Barentshavið. (mynd: Poul Kamban.)

ein hóttan móti egnari fiskivinnu. Víst varð eisini á, at tað kundi ikki vera rætt at læra italienarar at virka saltfisk. Hetta kundi koma aftur um aftur hjá okkum við øktari kapping frá teimum.

Stauning hugsaði um fiskastovnar

Tað er áhugavert sæð við nútíðar eygum, at Stauning vísti á vandan fyri ovfisking á føroyskum grunnunum við øllum hesum trolarunum.

Men føroyingarnir svaraðu, at tað skuldi ikki veiðast undir Føroyum men undir Íslandi, Svalbard og Bjarnoyinni. Men kortini vildi danska stjórnin ikki geva loyvi m.a. vísandi til politisku stóðuna, har Italia hesa tíðina var stýrt av fasistinum Mussolini.

At henda verkætlan eisini var grundað á fiskiskap undir Íslandi var tikið illa upp í Íslandi, sum settu seg ímóti ætlanini.

Tað kom tiskil einki burtur úr hesi ætlan við útgerðarstøð í Føroyum. Í staðin kom henda stóðin at liggja í Petsamo, sum var ein finskur geiri millum Rusland og Norður Noreg. Takkað verið hesum geira høvdu finnar atgongd til Barentshavið. Russarar høvdu tó góðan hug á hesum økinum, og teir tóku tað eisini í tí sokallaða vetrarkrignum við Finland nøkur ár seinni.

Mara fær kjans

Men framvegis stóð ætlanin við at manna hesar trolarar partvíst við føroyingum. Men hetta kom ikki at ganga eins og Gismondi hevði lovað. Tá ið hann ikki kundi útvega framkomnar trolarar, leigaði hann nakrar eldri og útslitnar trolarar úr Onglandi.

Tað var á einum av hesum, Grand Fleet, at Mara fekk kjans. Hann var bygdur í 1919 og var 148 nettotons stórur. Hann hevði annars fiskað undir Eysturgrønlandi, har hann hevði funnið ein ókendan banka.

Grand Fleet kom sum tann fjórði av leigaðu trolarunum til Havnar 19. apríl 1938, og longu dagin eftir høvdu 12 føroyingar fingið kjans. Skipari var Theodor Samuelsen, seinni kendur sum

Teir komu inn í Petsamo, som hevur eina serliga søgu.